

تەنگە تاو بوونى توركىيا لە ئىدلىب

25-02-2020

نووسەرەگان

ناوھندى لىكۆلینەوھى رووداۋ

كورتە : ئەو شەپھى كە رۆژى پىنجشەممە (۲۰ شوبات/۲۰۲۰) لە شارۆچكەى نىرەب (۸ كىلۆمەتر لە باشورى خۆرھەلاتى ئىدلىب) روويدا، ئامازەپەكى روونبوو بۆ تەنگاۋى سەربازى توركىيا لە باكوورى رۆژئاۋاى سووریا. دواى ئەوھى گروپە ئىسلامىيە توندپەھەگان بەھاوكارى راستەوخۆى توركىيا ھېرشىيان بۆ سەر شارۆچكەكە ئەنجامدا، ھىزى ئاسمانى رووسى دەستوھردانى كرد و شكستى بە ھېرشەكە ھىئا كە كوژراو و برىندارى لىكەوتەوھ. لە ناۋىشىاندا دوو كوژراو و سى برىندار لە سوپاى توركىيا ھەبوون. ھەروھە چەندىن ئالىاتى سەربازىيى توركىيا تىكشكىندران.

به رابی

ئەو شەپەى كە رۇژى پېنجشەممە (۲۰ شوبات/۲۰۲۰) لە شارۆچكەى نیرەب (۸ كیلۆمەتر لە باشورى خۆرھەلاتى ئیدلب) روویدا، ئاماژەىەكى روونبوو بۆ تەنگاوى سەربازى توركيا لە باكوروى رۇژئاواى سووریا. دواى ئەوئى گروپە ئىسلامیە توندپەوهەكان بەھاوكارى راستەوخۆى توركيا ھێرشیان بۆ سەر شارۆچكەكە ئەنجامدا، ھێزى ئاسمانى رووسى دەستووردانى كرد و شكستى بە ھێرشەكە ھینا كە كوژراو و بریندارى لیکەوتەو. لە ناویشیاندا دوو كوژراو و سێ بریندار لە سوپای توركيا ھەبوون. ھەروەھا چەندین ئالیاتى سەربازى توركيا تێكشكێندران. ئەمە نامەىەكى روونى رووسیا بوو بۆ توركيا كە نابیتە تەماشاكەر لەبەرامبەرھەر ھێرشىكى توكيا بۆ سەر سوپای سووریا.

لەماوئى نزیكەى مانگێكدا لەدەستپێكردنى ھێرشەكانى، سوپای سووریا بەھاوكارى رووسیا سێبەشى پارێزگای ئیدلب و تەواوى باشورورۇژئاواى پارێزگای ھەلبى كۆنترۆلكردوو. تەواوى رینگەى نۆدەولەتى M5 لەنیوان ھەلب و دیمەشق، ھەلب و لازقیەش بەشێكن لەو ناوچانەى كە سووریا كۆنترۆلى كردوونەتەو.

توركيا بەردەوامە لە كۆكردنەوئى ھێز لە ناوچەكانى باكوروى رۇژئاواى سووریا (لە پارێزگاکانى ھەلب و ئیدلب) كە بەپێى ھەندىك راپۆرت ۱۵ ھەزار سەربازى توركى بە ھەموو جۆرە چەكێكى قورس و پێشكەوتوو، بەسەر ۳۹ شوپن دابەشبوون. ئەمەش بریارى توركيا دەردەخات بۆ ئەنجامدانى ھێرش بۆ سەر سوپای سووریا. بەلام ئایا ئاسانە بۆ توركيا جەنگى سووریا بكات؟

شەرىكى توركيا جياواز لەوانەى رابردوو

ئەو سێ ئۆپەراسیۆنەى كە پېشتر توركيا لە سووریا ئەنجامیدوان بەناوى جیاجیاو (قەلغانى فورات لەناوچەكانى جەرابلوس و باب، چلە زەیتوون لە ناوچەى عەفرین، كانى ئاشتى لە سەرىكانى و گریسپى) بەھۆى گلۆبى سەوزو تىگەىشتن لەگەل رووسیا و رازیبوونى ئەمریکا بوو ەیان گلۆبى سەوز و تىگەىشتن لەگەل ئەمریکا و رازیبوونى رووسیا بوو. بەلام ھەر ئۆپەراسیۆنىكى سەربازى لە پارێزگاکانى ھەلب و ئیدلب نەك تەنھا دژى ئیرادەى رووسیە بەلكو ئەمە رووبەرووبوونەوئى راستەوخۆى رووسیە كە نەك تەنھا ئاسمانى ناوچەكەى بەدەستەوئەبە بەلكو راستەوخۆ سەرپەرشتى شەپەكانى سوپای سووریا دەكات. بەدلىاىبەوئى سووریا ئەم ھێرشە فراوانەى لە پارێزگاکانى ئیدلب و ھەلب نەدەكرد ئەگەر رووسیا بریارى نەداى. لیدوانى بەرپرسانى رووسیاش تەئكید لەسەر ئەمە دەكاتەو. شاپانى ئاماژە پێكردنە ئەم ھێرشە سەربازىیەى سووریا-رووسیا دەباوئە لە سېپتەمبەرى ۲۰۱۸ ئەنجامبدرایە بەلام بە ھۆى رێككەوتنى سووچى لە ۱۷ سېپتەمبەرى ۲۰۱۸ لەنیوان پوتن و ئەردوغان، بەھۆى پېشنىارى ناوچەكەى دامالراو لەچەك بەسنورى ۱۵-۲۰ كیلۆمەتر لەسەر ھێلى تەماس كە لە ۱۵ ئۆكتۆبەرى ۲۰۱۸ دەستپېكات، ئەنجامنەدرا. بەپێى رێككەوتنەكە دەبوو توركيا لە ۱۰ ئۆكتۆبەرى ۲۰۱۸ گرووپە جیھادىەكان بكاتە دەروەو و لەچەكە قورسەكان داىان بمالیت، یەكەكانى پۆلیسى رووسى و توركى چاودێرى ناوچەكە بكەن. پاشەكشەكردن بەھەموو ھێزە چەكدارەكان لەناوئاندا تەحریرى شام (بەرەى نوسرەى جاران) و كاركردن بۆ كۆكردنەوئى رینگەى ھاتووچۆى نیوان ھەلب و لازقیە لەرپى رینگەى M4، و نیوان ھەلب و ھەما لەرپى رینگەى نۆدەولەتى M5 پېش كۆتایى ۲۰۱۸ لەو چوارچۆیەدا رێككەوتنى لەسەر كرابوو. بەلام دواى تێپەربوونى دووسال ئەمە جیبەجیبەبوو. بۆیە دەكریت ئەمە مەشروعیەتى دابیت بە ھوكومەتى سووریا و رووسیا تا دەست بەم ئۆپەراسیۆنە بكەن. ئیستا توركيا واھەستدەكات رووسیا خیانەتى لێكردوو و دەبەوئیت دەستكەوتەكانى لېسېنیتتەو كە لە باكوروى رۇژئاواى سووریا لە بەرامبەر گۆرپنەوئى بە سێ ناوچەى ئارامى دیکە دەستى كەوتوو. ھێزەچەكدارەكانى ئۆپۆزسیۆنى سووریا لە ھەندىك ناوچە بەتایبەت لە شارى ستراتىژى ھەلب چوونە دەروەو. توركيا ترسى ھەبە كە سووریا و ئێران، سنورى رێككەوتنى سووچى تێپەربوون و بەردوام بن لە ئۆپەراسیۆنە سەربازىیەكان بۆ گرتنەوئى ھەموو ئەوناوچانەى كە لەژێر دەستى ھێزەكانى سەربەتوركیان. بۆیە توركيا داوا لە رووسیا دەكات كە ئێران و سووریا بوەستینیت یان رینگە لە توركيا نەگرتت بۆ ئەوئى بیانووستینیت. بەلام ھەرچۆنىك بیت تەدەخولى راستەوخۆى توركيا لە ئۆپەراسیۆنىكى سەربازى راستەوخۆ لە دژى سوپای سووریا، دەیخاتە شەرىكى راستەوخۆو لەگەل رووسیا كە ناتوانیت دەستبەردارى بالادەستى خۆى بە سەر سووریا بێت. ئەمەش دەبیتە ھەرەشە بۆ سەر ھەموو ئەو تىگەىشتنەئەى كە لەگەل رووسیا ھەبەتى. لەناویشیاندا تىگەىشتنەكان سەبارەت بە ناوچەكانى رۇژھەلاتى فورات و عەفرین و ناوچەكانى دیکە لە باكوروى سووریا. بەبى مسۆگەرکردنى سەرکەوتنى مەیدانى لەم

رووبەروبوئەوئەبەدا، بەتایبەت كۆنترۆلى رووسيا بەسەر ئاسمانى سوورپاۋە دەبېتە ھۆى ئەوئەى كە رووسيا زياتر ئۆپزسىۋنى سوورپى سەربەتوركا پەراۋىز بخت و ئۆپزسىۋنى دىكەى دوور لە توركا بەھىزىكات لەوانەش ھىزەكانى سوورپاى دىموكرات كە توركا لە سوورپا بە تاكە دوژمنى سەرەكى خۆى دەيزانىت. دواترىش دەبېتە ھۆى پەراۋىزخستنى رۆلى توركا لە چارەسەرى كېشەى سوورپا و كەمكردنەوئەى رۆلەكەى لەدوای قۇناغى چارەسەرى. ئەم پىشھاتانە دەبنە ھۆى ئەوئەى توركا بىرلەوئەبكاتەوئە بگەپتەوئە باوئەشى ئەمريكا بەلام، گەرئەوئەى توركا بۇ ئەمريكا لەم حالەتەدا لە مەوقىعەىكى لاوازەوئەى. سەيربوو كاتىك توركا داۋاى لە ئەمريكا كورد سىستىمى پاترىۋت لەسەر سنورى سوورپا دابنىت كە دەزانىت ئەمريكا ئەمە رەتدەكاتەوئە مەگەر لانىكەم توركا ھىنانى سىستەمى S400 ھەلبوئەشىنئەتەوئە و پارچەكانى بكاتە سكراب و بىخاتە مەخزەنەكانەوئە.

بەنابردنى توركا بۇ ناتۆ

زۆرىك لە شارەزاىان پىيانوئە توركا داۋاى پىشتىگىرى ناتۆ دەكات ئەگەر رووبەروبوئەوئەى فراوان لە باكورى رۆژئاۋاى سوورپا روویداو رووسياش بوو بە بەشىك لە شەر. لەوئەتەدا توركا داۋاى ئەكتىفكردنى ماددەى ۵ى پەيمانى ناتۆ دەكات. بەلام زۆرىك لە توركا پىيانوئەى كە تەدەخولى سەربازى راستەوخۆى ناتۆ رووبدات. ھىچ پەكك لە ئەندامانى ناتۆ وەكو دوژمنىكى ستراتىژى سەيرى رووسيا ناكەن. جگە لەوئەش، پىيانوئەى توركا رووبەرووى پەلاماردان بوپتەوئە تا ھاوپەيمانەكانى تەدەخول بەكەن بەلكو، توركا ھىرشى كرددۆتە سەر دەولەتلك كە ئەندامى نەتەوئەپەككرتوئەوئەكانە و خاۋەن سەرورەى. ھەرئەوئە پال تەحرىرى شام (بەرەى نوسرەى جاران) كە لە ۳۱ ئاپارى ۲۰۱۳ لەلايەن ئەنجومەنى ئاسايشى نئودەولەتى كە وەكو رىكخراۋىكى تىرۋرىستى ناسىنراۋە. تەنانت پىناچىت ئەمريكا كە توركا پىشتى پىدەبەستىت بچىتە ناكۆكى چەكدارىبەوئە لەگەل رووسيا. ئەوئەى چاۋەپىدەكرىت ئەمريكا فشارى زياتر لە رووسيا بكات كە نەرمى زياتر پىشانىدات لە چارەسەرى سىياسى كېشەى سوورپادا. بەتايبەتئىش تىگەبىشتنى ئەمريكى-رووسى لەسەر ئاستى دايارىكراۋ لەسوورپا ھەپە. بە لەبەرچاۋگرتنى قەبارەى ئەوئەول و تەنازلانەى توركا پىشكەشى رووسياى كرددوئە بۇ دوورخستتەوئەى دەرئەنجامەكانى خستتەخوارەى فرۆكەى رووسى لە ۲۴ى نۆفەمبەرى ۲۰۱۵، لەوئەتەدەگەين كە قورسە بۆتوركا لە سوورپا رووبەرووى رووسيا بېتەوئە. لەبەردەم ئەم دەرھاۋىشتانەدا ئەردۇغان ناچار دەبىت ملكەچ بىت بۇ حساباتىكى نوئ لەگەل پوتن وەك لەوئەى لەسەرخاكى سوورپادا بەر لىدانىكى كوشندە بەكەوئە.

مەترسى لەپەكگەبىشتنى نوئى توركا-رووسيا لەسەر حسابى كورد

كاتىك قسە لەسەر ئەگەرى تەسفىەى حسابى نئوان توركا و رووسيا دەكرىت لەبەرھۆكارى لۆژىكى ئەوئە دېتە خەيالمان كە دەكرىت ئەمە لەسەر حسابى كورد بىت لە ناۋچەكانى رۆژھەلاتى فورات. رووسيا لەوئەتەدەكات كە ئامانجى سەرەكى توركا ناۋچەكانى رۆژھەلاتى فورات و كۆتايھىنانە بە ئىدارەى خۆسەرى و ھىزەكانى سوورپاى دىموكرات. بوونى ھىزى زياترى توركا بە تەنسىق لەگەل رووسيا، دەبېتە ھۆى لاوازبوونى زياترى نفوزى ئەمريكا لەو ناۋچانەدا و رەنگە بېتە ھۆى تىكچوونى زياترى پىۋەندىكانى ئەمريكا و توركا. ئەمە دەبېتە ھۆى كەمكردنەوئەى ئەگەرى دووركەوتنەوئەى توركا لە رووسيا و نىكبوونەوئەى لە ئەمريكا. ھەرئەوئە دەبېتە ھۆى فشارى زياتر لەسەر ھىزەكانى سوورپاى دىموكرات و ئىدارەى خۆسەرى بۇ ئەوئەى بەمەرجهكانى رووسيا-سوورپا رازىبىن لە چارسەر كوردنى مەلەفى ناۋچەكەدا. لەراستىشدا زانبارى ھەپە كە رووسيا لەگفتوگۆكانىدا لەگەل توركا ئامادەى پىشانداۋە بۇ گفتوگۆكردنى جۆرىك لە پەكگەبىشتن سەبارەت بە كۆبانى، عەين عىساۋ ناۋچەكانى دەوربەرى تەلنەمر. لە كاتىكدا كە توركا تەركىزى لەسەر ناۋچەى دىرىك و خۆرھەلاتى قامىشلۇپە بۇ ئەوئەى بگات بە كىلگە نەوتىەكان و برىنى پەيوەندى نئوان رۆژئاۋا و باشورى كوردستان و گەمارۋيان بدات، بەلام رووسيا بە لاپەنى توركى راگەياندوۋە كە ئەم ناۋچەپە لەژىر نفوزى ئەمريكىداپە و ناكرىت برپارى لەبارەوئە بدات.